

SECȚIA A TREIA

CAUZA MARIAN STOICESCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 12934/02)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

16 iulie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Marian Stoicescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 23 iunie 2009,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 12934/02 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Marian Stoicescu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 8 martie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 5 iunie 2008, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamantul s-a născut în 1953 și locuiește în Port-Vendres (Franța).

5. Prin hotărârea din 25 septembrie 2000, Tribunalul București l-a condamnat pe reclamant, arestat preventiv din 28 mai 1999, la opt ani de închisoare pentru tentativă de omor deosebit de grav asupra a trei persoane. După ce a dispus efectuarea unor expertize medico-legale și a unei expertize psihiatrice asupra reclamantului și după ascultarea mai multor martori, precum și a declarațiilor părților implicate în incidentul din iunie 1996 într-un local de noapte, instanța a reținut faptul că reclamantul a agresat trei persoane cu un cuțit, că i-a rănit grav și că a pus în pericol viața uneia dintre acestea. Instanța a respins argumentația reclamantului, care a invocat legitima apărare, considerând că, în orice caz, riposta sa a fost disproporționată. Atât apelul, cât și recursul introduse de reclamant au fost respinse ca neîntemeiate, primul prin hotărârea din 6 februarie 2001 a curții de apel, iar cel de-al doilea prin hotărârea definitivă din 25 septembrie 2001, pronunțată de Curtea Supremă de Justiție.

6. Reclamantul a executat o parte din pedeapsă în Penitenciarul București-Jilava. Părțile nu au oferit informații precise referitoare la perioada petrecută în această închisoare. Totuși, reiese din dosar că, după ce a fost încarcerat mare parte a anului 2002 în Penitenciarul Giurgiu, reclamantul a fost transferat la Penitenciarul București-Jilava în perioada cuprinsă între septembrie 2002 și aprilie 2003, apoi a fost reținut succesiv în Penitenciarele Tulcea, Giurgiu, și din nou București-Jilava, și, începând cu 17 februarie 2004, în cel din Brăila.

7. Reclamantul a fost eliberat condiționat la 11 octombrie 2004.

A. Condițiile de detenție în Penitenciarul București-Jilava descrise de reclamant

8. Conform reclamantului, Penitenciarul București-Jilava era infestat de paraziți (purici, gândaci etc.), deținuții trebuiau să împartă paturile din cauza suprapopulării celulelor, iar igiena era precară, chiar absentă. Pentru a spăla lenjeria cu apă caldă sau pentru a-și face ceai, persoana în cauză afirmă că era obligată să improvizeze, fără știrea gardienilor, vase pentru fiert apa folosind capace metalice și diverse materiale conductoare, ceea ce presupunea un risc ridicat de electrocutare. Acesta adaugă că calitatea apei potabile era deplorabilă, aceasta incluzând numeroase impurități sau mirosind a mocirlă. În sfârșit, acesta descrie faptul că deținuții se confruntau adesea cu un grup special de intervenție alcătuit din gardieni care interveneau în forță, fără motiv, împotriva deținuților, doar în scopul de a trezi teamă și de a-i descuraja să își exercite drepturile.

B. Condițiile de detenție în Penitenciarul București-Jilava descrise de Guvern

9. În ansamblu, Guvernul nu contestă condițiile de detenție menționate mai sus. Totuși, acesta adaugă câteva elemente. Făcând trimitere la scrisoarea din 30 septembrie 2008 a directorului Penitenciarului București-Jilava și la „dosarul din închisoare” al reclamantului – din care nu reiese totuși cu precizie celula și perioada în care persoana în cauză a fost reținută în Penitenciarul București-Jilava între 2002-2004, Guvernul menționează că celulele din această închisoare erau de două dimensiuni, de 29,14 m² („medie”) și de 45,17 m² („mare”), cu un număr mediu de 15-20 și, respectiv, 30-35 deținuți pentru tip de celulă. Celulele aveau ferestre pentru iluminat și aerisire naturale, mobilier (paturi triple suprapuse, masă, banchetă de metal, etajeră pentru a-și depozita alimentele etc.), precum și un ansamblu sanitar (toaletă, chiuvetă cu apă rece), separat de restul celulei. Celulele aveau apă curentă, dar caracterul potabil al apei nu a făcut obiectul controalelor în perioada detenției reclamantului. Pe de altă parte, de două ori pe săptămână, acesta avea acces la dușuri cu apă caldă, localizate în afara celulei sale, iar lenjeria era spălată de două ori pe lună la spălătoria închisorii. În plus, reclamantul putea să se plimbe zilnic în curtea închisorii timp de maxim o oră; în cadrul acestui interval și cu ocazia competițiilor organizate, acesta putea face exerciții fizice și să practice activități sportive. În sfârșit, Penitenciarul București-Jilava dispunea de două biblioteci pentru deținuți.

II. Rapoartele relevante privind condițiile de detenție

10. Principalele concluzii ale Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) pronunțate în urma vizitelor efectuate în închisorile din România, precum și observațiile cu caracter general ale CPT, sunt prezentate pe scurt în hotărârea *Bragadireanu împotriva României* (nr. 22088/04, pct. 73-76, 6 decembrie 2007).

11. Raportul CPT publicat în aprilie 2003 în urma vizitei sale din februarie 1999 în mai multe închisori, printre care se număra Penitenciarul București-Jilava, concluzionează:

„Condițiile de detenție pentru majoritatea deținuților în aceste instituții erau mizere. [...] gradul de suprapopulare a dus la condiții de detenție care reprezentau o atingere, chiar un afront, adus demnității umane.

De fapt, marea majoritate a deținuților erau supuși unui ansamblu de factori negativi – suprapopulare, condiții materiale precare, lipsă de activități – ceea ce merită cu ușurință calificativul de tratament inuman și degradant. [...] lipsa drastică de spațiu vital și insuficiența paturilor generau o promiscuitate inacceptabilă pentru marea majoritate a deținuților. Cu titlu de exemplu, (în Penitenciarul Jilava) un număr de până la 8 deținuți trebuiau să împartă celule de 13 m², și între 35 și 40, celule între 20 m² și 35 m². În plus, lenjeria de pat era cel mai adesea de proastă calitate, murdară și uzată. În plus, numeroase celule erau murdare [...].”

12. Cu ocazia vizitei sale din iunie 2006 într-o secție a Penitenciarului București-Jilava (raport publicat la 11 decembrie 2008), CPT a constatat că particularitățile constatate cu ocazia vizitei sale din 1999 erau în continuare valabile pentru secția în cauză – cea a deținuților periculoși –, inclusiv în ceea ce privea suprapopularea sau condițiile de igienă. Pe de altă parte, acesta nota că „conducerea penitenciarului [a] atras atenția delegației CPT asupra faptului că, în întregul penitenciar, condițiile de detenție erau extrem de mediocre”.

13. În acest raport, CPT concluzionează că:

„[...] în ciuda eforturilor acceptate, instituțiile vizate [inclusiv București-Jilava] se confruntau cu un grad de *suprapopulare* care se putea dovedi deosebit de ridicat. O astfel de situație presupune importante dificultăți pentru administrație în ceea ce privește administrarea diferitelor categorii de deținuți, și pentru o mare parte a deținuților, faptul că erau obligați să împartă paturile, că erau înghesuiți în spații strâmte, o absență constantă de intimitate, o lipsă aproape completă de activități în afara celulei (cu excepția exercițiilor în aer liber), servicii medicale supraaglomerate, o tensiune sporită și, prin urmare, mai multă violență, fie că se manifesta între deținuți, între deținuți și personal, chiar sub forma unor acte de automutilare. În anumite celule ale penitenciarelor [...] București-Jilava [...], unde, pe lângă faptul că condițiile materiale puteau fi deplorabile, condițiile de detenție puteau fi calificate, pe bună dreptate, inumane și degradante.

În acest context, Comitetul este foarte îngrijorat de faptul că lipsa paturilor rămâne o problemă constantă întâlnită nu numai în penitenciarele vizitate, ci și la nivel național, situație ce persistă de la prima vizită în România, în 1995. Este timpul să se ia măsuri de anvergură pentru a pune capăt definitiv acestei situații inacceptabile. *CPT face apel la autoritățile române pentru inițierea unei acțiuni prioritare și decisive pentru ca fiecare persoană aflată într-un penitenciar să dispună de un pat.*

În schimb, Comitetul este mulțumit de faptul că, la scurt timp după vizita din iunie 2006, standardul oficial privind spațiul vital pentru fiecare deținut în celule a ajuns de la 6 m³ (ceea ce reprezenta o suprafață de plus minus 2 m² pentru fiecare deținut) la 4 m² sau 8 m³. *CPT le recomandă autorităților române să ia măsurile necesare pentru a asigura respectarea standardului privind spațiul vital de 4 m² pentru fiecare deținut în celulele colective ale tuturor penitenciarelor din România.*”

14. În răspunsul său, guvernul român a precizat că Legea nr. 275/2006 [art. 33 alin. (3)], precum și regulamentul său de aplicare (art. 82), prevedeau deja ca fiecărei persoane condamnate i se pune la dispoziție un pat. În plus, acesta a evidențiat faptul că standardele minime obligatorii privind condițiile de detenție ale persoanelor condamnate urmau să fie stabilite printr-un ordin, în curs de elaborare, din partea Ministerului Justiției.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din convenție

15. În scrisoarea din 22 decembrie 2002, reclamantul se plânge de condițiile de detenție în Penitenciarul București-Jilava, în special de suprapopularea carcerei, de proasta calitate a apei și de igiena dezastruoasă. Aceasta invocă, în esență, art. 3 din convenție, redactat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

16. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

17. Guvernul invocă inadmisibilitatea acestui capăt de cerere afirmând că reclamanta putea introduce o plângere împotriva administrației Penitenciarului Jilava în temeiul art. 267 și 267¹ C. pen., care interzic, în mod general, relele tratamente și tortura, precum și în temeiul OUG nr. 56/2003, care garanta, la momentul faptelor, drepturile persoanelor care executau o pedeapsă privativă de libertate, precum dreptul de a beneficia de asistență medicală gratuită. În această privință, el a prezentat câteva zeci de hotărâri judecătorești referitoare la aplicarea OUG nr. 56/2003, dintre care marea majoritate vizează tratament medical corespunzător în penitenciar și una singură, condițiile de detenție. În cadrul acesteia (hotărârea din 3 martie 2005 pronunțată de Judecătoria Baia Mare), instanța a respins plângerea unui deținut privind relele condiții de detenție (suprapopulare, alimentație, igienă), reținând că era vorba de condiții care caracterizau toate penitenciarele din România, datorate unui buget insuficient și unui grad foarte ridicat de ocupare.

Reclamantul nu s-a pronunțat cu privire la acest aspect.

18. Curtea reamintește că a hotărât deja, într-o cauză recentă împotriva României, referitoare la un capăt de cerere similar, că, având în vedere particularitatea unui astfel de capăt de cerere, nu exista o cale de atac efectivă care să fie epuizată (*Petrea împotriva României*, nr. 4792/03, pct. 37, 29 aprilie 2008). Argumentele Guvernului nu pot conduce, în speță, la o concluzie diferită. Curtea observă că Guvernul nu a precizat modul în care căile de atac invocate puteau remedia condițiile de detenție pretinse și că hotărârile prezentate nu sunt relevante în această privință. Aceasta evidențiază că singura hotărâre definitivă relevantă prezentată se limitează la a lua act de condițiile de detenție descrise și la a le explica prin lipsa de motive suficiente.

19. Prin urmare, Curtea consideră că este necesar să se respingă excepția Guvernului. Ea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție și, pe de altă parte, evidențiază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

20. Reclamantul reamintește pe scurt condițiile de detenție descrise în prezentarea capătului său de cerere.

21. Guvernul invocă jurisprudența Curții în materie. Făcând trimitere la descrierea condițiilor de detenție în Penitenciarul București-Jilava, făcută de el însuși, acesta susține că respectivele condiții suportate de reclamant erau conforme cerințelor de la art. 3 din convenție.

22. În primul rând, Curtea reamintește că art. 3 din convenție impune statului să se asigure că orice prizonier este deținut în condiții compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care să depășească nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice din închisoare, sănătatea și confortul prizonierului sunt asigurate în mod corespunzător [*Kudla împotriva Poloniei* (GC), nr. 30210/96, pct. 92-94, CEDO 2000-XI].

23. Apoi, Curtea face trimitere la jurisprudența sa în domeniu, în baza căreia, în cauze similare, a pus în aplicare principiul *affirmanti incumbit probatio* (proba îi reclamantului), atunci când doar Guvernul avea acces la informații care puteau confirma sau infirma afirmațiile unui reclamant [*Khoudod'orov împotriva Rusiei*, nr. 6847/02, pct. 113, CEDO 2005-X (fragmente), și *Seleznev împotriva Rusiei*, nr. 15591/03, pct. 41, 26 iunie 2008].

În speță, aceasta constată că, în ceea ce privește afirmațiile de suprapopulare, Guvernul nu a oferit informații precise nici cu privire la perioada exactă petrecută de reclamant în Penitenciarul București-Jilava, nici, mai ales, cu privire la numărul de paturi din fiecare celulă și dimensiunea celulelor în care a fost deținut reclamantul în acest penitenciar și nici cu privire la numărul de deținuți cu care persoana în cauză trebuia să împartă celulele. În plus,

nu a fost prezentată nicio justificare pentru absența sau caracterul imprecis al acestor informații, solicitate de Curte. Desigur, nici persoana în cauză nu a oferit detalii suficiente în această privință, nici, după caz, declarații ale deținuților pentru a clarifica aceste aspecte, și nici nu a contrazis informațiile incomplete și de ordin general prezentate de Guvern. Prin urmare, Curtea consideră că, în speță, este suficient să se examineze acest capăt de cerere ținând seama, în același timp, de afirmațiile nedispute de părți, precum și de informațiile care rezultă din rapoartele CPT.

24. Indiferent dacă este vorba de o celulă „medie” sau „mare”, Curtea consideră că, în Penitenciarul București-Jilava, persoana în cauză a fost deținută mai multe luni, în special în perioada de după septembrie 2002, într-o celulă în care dispunea de aproximativ 1,35-1,60 m², știind că această suprafață era, în realitate chiar mai mică din cauza mobilierului prezent în celulă. O astfel de suprafață este mai mică chiar decât standardul recomandat autorităților române în raportul pe care CPT l-a întocmit în urma ultimei sale vizite în penitenciarele românești, prin care și la Jilava (supra, pct. 13). În plus, Curtea evidențiază faptul că Guvernul nu a contrazis susținerile reclamantului cu privire la obligația de a împărți paturile și la apa nepotabilă și că nu a oferit informații relevante în această privință (număr de paturi neprecizat; lipsa, la momentul faptelor, a unor analize ale apei). În sfârșit, Curtea observă faptul că reclamantul avea dreptul la cel puțin o oră de plimbare în aer liber, pe zi, și că, prin urmare, era obligat să își petreacă majoritatea timpului rămas în celulă sa suprapopulată. Faptul că persoana în cauză avea acces, cu o frecvență neprecizată, la cărțile din biblioteca închisorii, deși laudabil, nu schimbă situația. În această privință, Curtea observă că CPT a subliniat lipsa aproape totală de activități în afara celei în Penitenciarul București-Jilava (supra, pct. 13).

25. Curtea reamintește că a constatat deja, în numeroase cauze, încălcarea art. 3 din convenție, în special ca urmare a lipsei de spațiu individual suficient (a se vedea, printre altele, *Petrea*, citată anterior, pct. 45 și următoarele, *Seleznev*, citată anterior, pct. 46 și 47, și *Khoudod'orov*, citată anterior, pct. 104 și următoarele). Aceasta admite că, în speță, nimic nu indică faptul că a existat într-adevăr intenția de a-l umili sau înjosi pe reclamant. Cu toate acestea, absența unui astfel de scop nu poate exclude o constatare a încălcării art. 3. Curtea consideră că respectivele condiții de detenție, pe care reclamantul a trebuit să le suporte o perioadă considerabilă de timp, l-au supus pe acesta unei încercări de o intensitate care depășea nivelul inevitabil de suferință inerent detenției.

26. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție.

II. Cu privire la celelalte pretense încălcări

27. De asemenea, reclamantul se plânge de caracterul abuziv al arestării sale preventive, de lipsa de echitate a procedurii penale împotriva sa, de nerespectarea prezumției de nevinovăție și a drepturilor sale la apărare; în plus, acesta pretinde că, din cauza condamnării sale penale, a fost victima unor „torturi”, a unei discriminări și a unui abuz de drept. Acesta invocă art. 3, art. 5 § 1, art. 6 § 1, 2 și 3 b), c) și d), art. 14 și art. 17 din convenție.

28. Ținând seama de toate elementele de care dispune și în măsura în care este competentă să se pronunțe cu privire la pretențiile formulate, Curtea constată că nu s-a adus nicio atingere drepturilor și libertăților garantate de articolele convenției sau de protocoalele sale.

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

29. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

30. Având în vedere că reclamantul nu a introdus nicio cerere privind o reparație echitabilă, Curtea consideră că nu este necesar să i se acorde vreo sumă cu acest titlu.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 3 din convenție și privind condițiile de detenție a reclamantului în Penitenciarul București-Jilava și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 3 din convenție;

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 16 iulie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte